

فیزیک

پایه دوازدهم

رهپویان
دانش و اندیشه

موج ، بازتاب و شکست آن

موج صوتی و شدت صوت

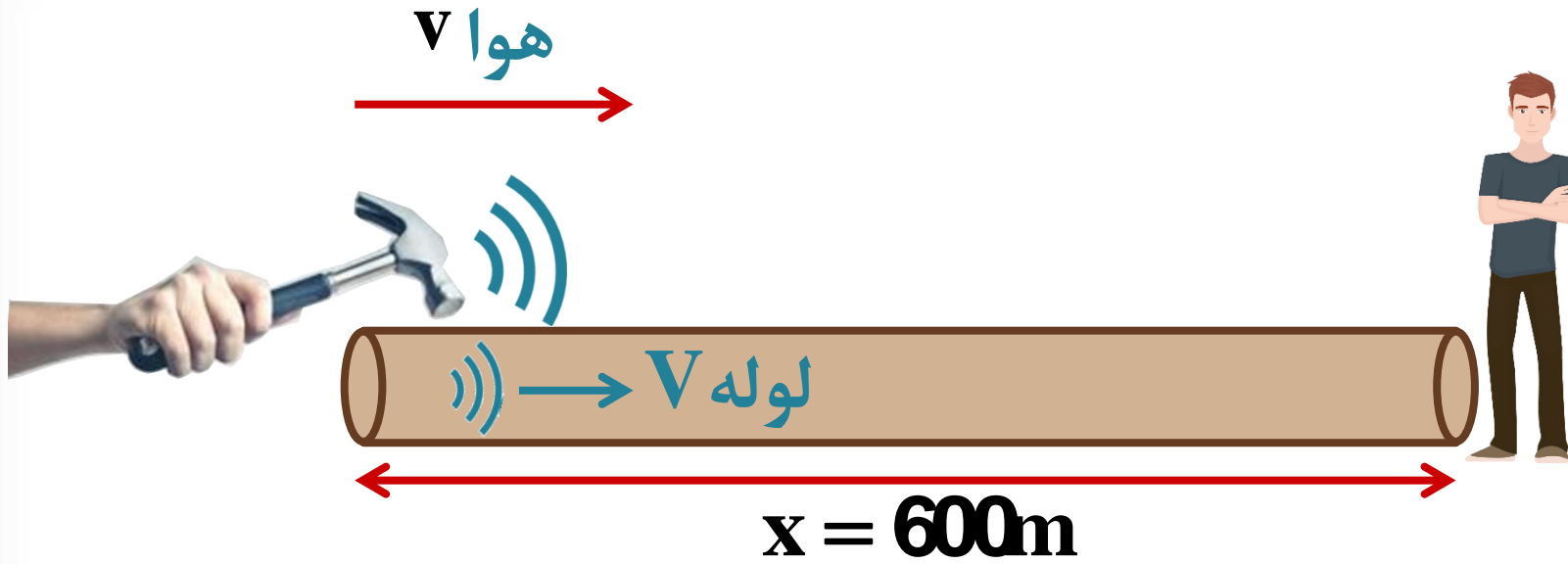
مدرس: نیما نوروزی

تست: دو نفر در دو انتهای یک لوله فلزی به طول 600m ایستاده‌اند، نفر اول با چکش ضربه‌ای به لوله می‌زند، نفر دوم دو صدا به فاصله زمانی $1/5$ s از هم را می‌شنود. اگر تندی صوت در هوای درون لوله برابر با 350m/s باشد، تندی صوت در لوله فلزی، چند متر بر ثانیه است؟

1050	(1	7000	(2	5250	(3	2800	(4

پاسخ:

$$\Delta t = t_{\text{هوا}} - t_{\text{لوله}} \xrightarrow{t = \frac{x}{v}} \Delta t = \frac{x}{v_{\text{هوا}}} - \frac{x}{v_{\text{لوله}}}$$

پاسخ:

$$\Delta t = 1/5 \text{ s} = \frac{3}{2} \text{ s}, x = 600 \text{ m}$$

$$v_{\text{هوا}} = 350 \text{ m/s}$$

$$\frac{3}{2} = \frac{600}{350} - \frac{600}{v_{\text{لوله}}} \Rightarrow \frac{600}{v_{\text{لوله}}} = \frac{12}{7} - \frac{3}{2} \Rightarrow \frac{600}{v_{\text{لوله}}} = \frac{24 - 21}{14}$$

$$\Rightarrow \frac{600}{v_{\text{لوله}}} = \frac{3}{14} \Rightarrow \frac{200}{v_{\text{لوله}}} = \frac{1}{14} \Rightarrow v_{\text{لوله}} = 2800 \text{ m/s}$$

1050 (1

7000 (2

5250 (3

2800 (4 ✓

تست: امواج صوتی از یک کشتی به طور همزمان در زیر آب و در هوا به طرف یک ساحل صخره‌ای فرستاده می‌شود. اگر اختلاف زمانی بازگشت امواج به کشتی در آب و هوا برابر با $2s$ باشد، فاصله کشتی از ساحل چند متر است؟ (سرعت انتشار صوت در هوا $300 \frac{m}{s}$ و در داخل آب $1500 \frac{m}{s}$ فرض شود.) (درصد پاسخ صحیح ۳٪)

- 1500 (1   750 (2   375 (3   187/5 (4

پاسخ:

$$\left\{ \begin{array}{l} 2d = v_{\text{آب}} t_1 \Rightarrow t_1 = \frac{2d}{v_{\text{آب}}} \\ 2d = v_{\text{هوا}} t_2 \Rightarrow t_2 = \frac{2d}{v_{\text{هوا}}} \end{array} \right. \Rightarrow t_2 - t_1 = 2d \left(\frac{1}{v_{\text{هوا}}} - \frac{1}{v_{\text{آب}}} \right)$$

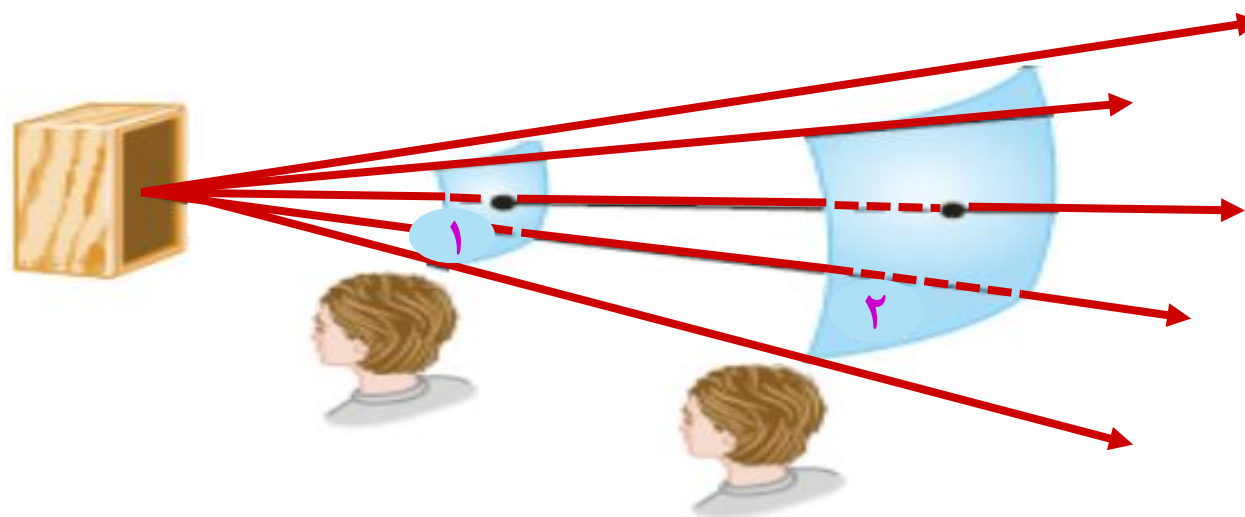
$$\Rightarrow 2 = 2d \left(\frac{1}{300} - \frac{1}{1500} \right) \Rightarrow d = 375\text{m}$$

(4	375	(3 ✓	750	(2	1500	(1
-----	-----	-------	-----	-----	------	-----

شدت صوت:

شدت یک موج صوتی (I) در یک سطح، برابر با آهنگ متوسط انرژی‌ای است که توسط موج به واحد سطح، عمود بر راستای انتشار صوت می‌رسد یا از آن عبور می‌کند.

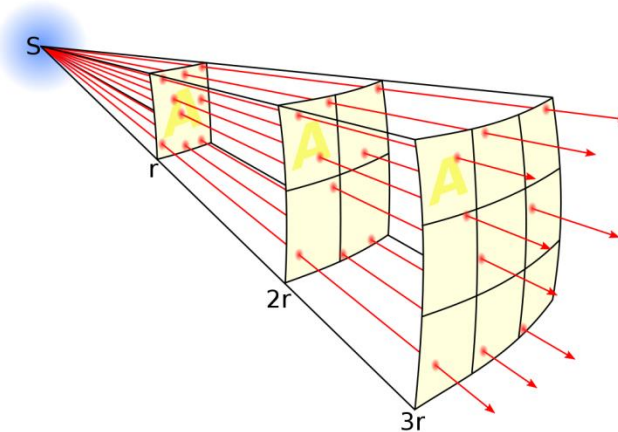
$$I = \frac{\bar{P}}{A}$$

در رابطه اسلاید قبل $\bar{P}$ آهنگ متوسط انتقال انرژی و واحد آن در SI برابر وات است و A مساحت سطحی است که صوت با آن برخورد می‌کند و واحد آن در SI برابر مترمربع می‌باشد، بنابراین واحد شدت صوت در SI برابر $\frac{W}{m^2}$ می‌باشد.

* با توجه به رابطه $\bar{P} = \frac{E}{t}$ می‌توان رابطه شدت صوت را به صورت زیر نیز بیان کرد:

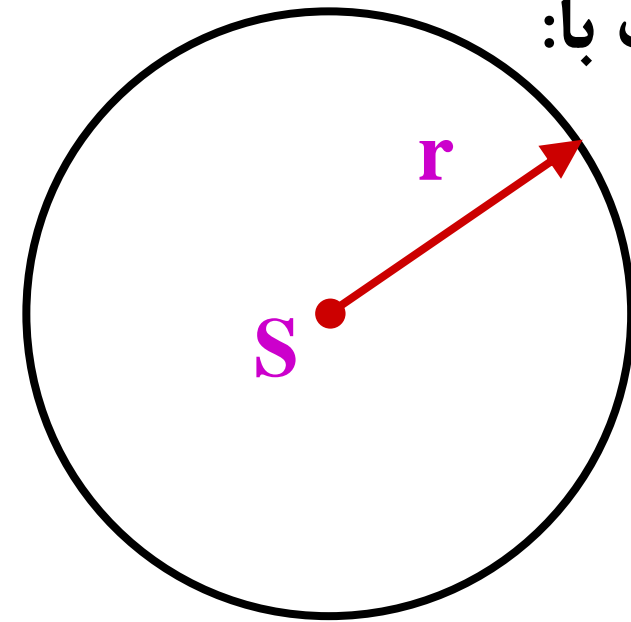
$$I = \frac{E}{At}$$

* اگر آهنگ متوسط انتقال انرژی برابر $\bar{P}$ باشد و از اتلاف انرژی صوتی در هوا صرف نظر کنیم. شدت صوتی که از سطح کره موج صوتی به شعاع r عبور می کند برابر است با:

$$(A = 4\pi r^2, I = \frac{\bar{P}}{A}) \rightarrow I = \frac{\bar{P}}{4\pi r^2}$$

* با توجه به نکته قبل و از آنجا که توان متوسط در یک موج سینوسی برای همه انواع امواج مکانیکی با مربع دامنه و نیز مربع بسامد موج متناسب است برای مقایسه شدت صوت داریم:

$$\frac{I_2}{I_1} = \left(\frac{f_2}{f_1} \times \frac{A_2}{A_1} \times \frac{r_1}{r_2} \right)^2$$

تست: صفحه حساسی به مساحت 3cm^2 بر راستای انتشار صوت عمود است و در مدت ۵ ثانیه، $1/5 \times 10^{-11}\text{J}$ انرژی صوتی به صفحه می‌رسد، شدت صوت در سطح این صفحه چند میکرووات بر متر مربع است؟

- (1) $2/5 \times 10^{-8}$ (2) 10^{-8} (3) 0/01 (4) 0/25

$$E = 1/5 \times 10^{-11} \text{ J}, t = 5 \text{ s}$$

پاسخ:

$$I = \frac{E}{A \cdot t} \Rightarrow I = \frac{1/5 \times 10^{-11}}{3 \times 10^{-4} \times 5}$$

$$I = 10^{-8} \frac{\text{W}}{\text{m}^2} \xrightarrow{1\text{W}=10^6 \mu\text{W}} I = 10^{-8} \times 10^6 \frac{\mu\text{W}}{\text{m}^2}$$

پاسخ:

$$\Rightarrow I = 0.01 \frac{\mu W}{m^2}$$

0.01 (3

10^{-8} ✓ (2

2.5×10^{-8} (1

0.25 (4

تست: اگر فاصله شنونده تا یک چشمه صوتی 3 برابر و دوره تناوب چشمه صوتی

2 برابر شود، تندی انتشار صوت در محیط ----- برابر و شدت صوتی که به

گوش شنونده می‌رسد ----- برابر می‌شود؟

$$(3) \quad 1 \text{ و } \frac{1}{36}$$

$$\left(\frac{1}{2}, \frac{1}{36} \right)$$

پاسخ:

$$\frac{I_2}{I_1} = \left(\frac{A_2}{A_1} \times \frac{f_2}{f_1} \times \frac{r_1}{r_2} \right)^2 \xrightarrow[\substack{A_2=A_1, r_2=3r_1 \\ f_2=\frac{1}{2}f_1}]{\text{red arrow}} \frac{I_2}{I_1} = \left(1 \times \frac{\frac{1}{2}f}{f} \times \frac{r}{3r} \right)^2$$

$$\Rightarrow \frac{I_2}{I_1} = \left(\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} \right)^2 \Rightarrow \frac{I_2}{I_1} = \frac{1}{36}$$

$$\frac{1}{36}, \frac{1}{2} \text{ و } \frac{1}{3} \quad (3)$$

$$\left(\frac{1}{36}, \frac{1}{2} \right)$$

$$36, \frac{1}{2} \quad (1)$$

(4

تست: اگر توان یک چشمه صوت 6 برابر و فاصله ناظر تا چشمه $\frac{1}{3}$ برابر شود، شدت صوتی که ناظر می شنود چند برابر می شود؟ (جذب انرژی صوتی در محیط

ناچیز فرض شود)

$$\frac{1}{54} \quad (1 \quad \frac{2}{3} \quad 54 \quad (2 \quad \frac{3}{2} \quad (3 \quad (4$$

پاسخ:

$$I = \frac{\bar{P}}{A} = \frac{\bar{P}}{4\pi r^2} \Rightarrow \frac{I_2}{I_1} = \frac{\bar{P}_2}{\bar{P}_1} \times \left(\frac{r_1}{r_2}\right)^2 \xrightarrow[r_2 = \frac{1}{3}r_1]{\bar{P}_2 = 6\bar{P}_1}$$

$$\frac{I_2}{I_1} = \frac{6\bar{P}_1}{\bar{P}_1} \times \left(\frac{r_1}{\frac{1}{3}r_1}\right)^2 \Rightarrow \frac{I_2}{I_1} = 6 \times 9 \Rightarrow \frac{I_2}{I_1} = 54$$

$\frac{3}{2}$

(3

$\frac{2}{3}$

54 (2

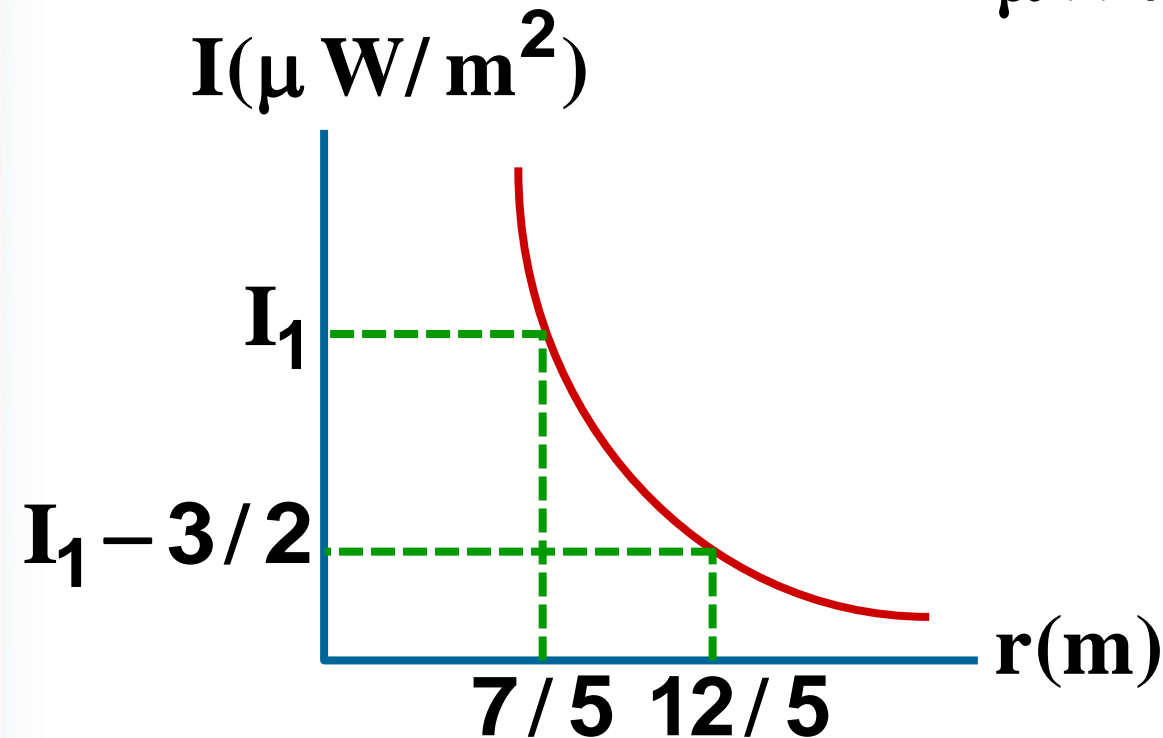

(4

$\frac{1}{54}$ (1

تست: در شکل زیر نمودار شدت صوت یک چشمه صوت بر حسب فاصله از آن

نشان داده شده است، مقدار I_1 چند $\mu W / m^2$ است؟

6/4 (2

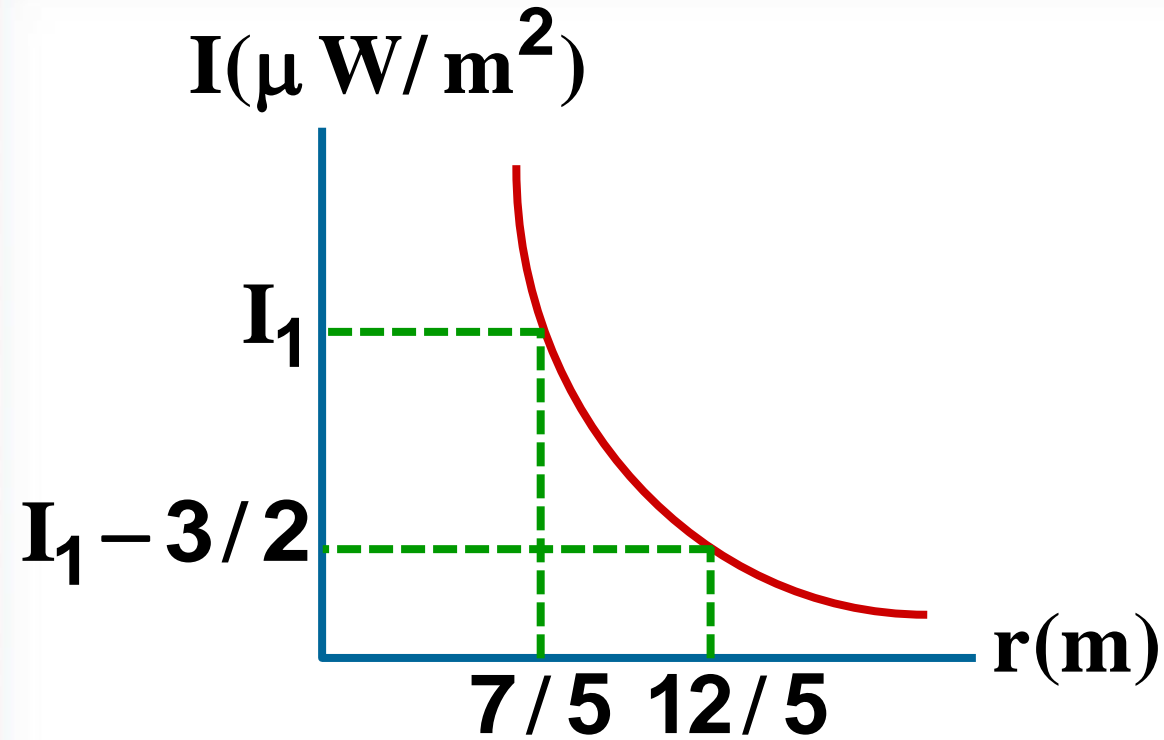
4/8 (1

5 (4

6 (3

(آزمون کانون فرهنگی آموزش - قلم‌چی)

پاسخ:

$$\frac{I_2}{I_1} = \left(\frac{A_2}{A_1} \times \frac{f_2}{f_1} \times \frac{r_1}{r_2} \right)^2 \xrightarrow[A_1=A_2]{f_2=f_1}$$

$$\frac{I_1 - 3/2}{I_1} = \left(\frac{7/5}{12/5} \right)^2 \Rightarrow \frac{I_1 - 3/2}{I_1} = \left(\frac{3}{5} \right)^2$$

پاسخ:

$$\Rightarrow \frac{I_1 - 3/2}{I_1} = \frac{9}{25} \Rightarrow I_1 = 5 \mu W / m^2$$

	4 / 8	(1
✓	6 / 4	(2
	6	(3
	5	(4

تست: در فاصله 5 متری از یک چشمه صوت نقطه‌ای، انرژی رسیده به میکروفونی به مساحت سطح 5cm^2 در مدت یک ثانیه برابر $2\mu\text{J}$ است. توان چشمه صوت چند وات می‌باشد؟ ($\pi = 3$ و اتلاف انرژی نداریم). (درصد پاسخ صحیح ۷٪)

$$\begin{array}{l} 1/2 \times 10^{-4} \text{ (2)} \\ 1/2 \text{ (4)} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 1/2 \times 10^{-2} \text{ (1)} \\ 2 \times 10^{-6} \text{ (3)} \end{array}$$

پاسخ:

$$I = \frac{E}{t \cdot A} = \frac{P}{4\pi r^2}$$

$$\frac{2 \times 10^{-6}}{1 \times 5 \times 10^{-4}} = \frac{P}{4 \times 3 \times 25} \Rightarrow P = 120 \times 10^{-2} = 1/2 \text{ W}$$

$$\begin{array}{l} 1/2 \times 10^{-4} (2) \\ 1/2 (4) \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 1/2 \times 10^{-2} (1) \\ 2 \times 10^{-6} (3) \end{array}$$

رهپویان

دانش و اندیشه

